

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 14 ΙΟΥΝΙΟΥ 2017
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)

ΚΕΙΜΕΝΑ

Existimāvit ad se venīre hominem ingentis magnitudinis et facie squalidā, similem effigiēi mortui. Quem simul aspexit Cassius, timōrem concēpit nomenque eius audīre cupīvit. Respondit ille se esse Orcum.

.....
Bello Latīno T. Manlius consul nobili genere natus exercitui Rōmanōrum praefuit. Is cum aliquando castris abīret, edixit ut omnes pugnā abstinērent. Sed paulo post filius eius castra hostium praeterequītāvit et a duce hostium his verbis proelio laccessītus est: [...].

.....
Non tibi ingredienti fines patriae ira cecidit? Quamvis infesto et mināci animo perveneras, cur, cum in conspectu Rōma fuit, tibi non succurrit: «intra illa moenia domus ac penātes mei sunt, mater coniunx līberique»? Ergo ego nisi peperissem, Rōma non oppugnarētur; nisi filium habērem, lībera in līberā patriā mortua essem. Ego nihil iam pati possum nec diu miserrima futūra sum: at contra hos, si pergis, aut immatūra mors aut longa servitus manet.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση των παραπάνω κειμένων.

Μονάδες 40

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

B1. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

ingentis	: το επίρρημα στον θετικό βαθμό
facie	: την αιτιατική του πληθυντικού αριθμού
similem	: την αφαιρετική του ενικού αριθμού στο ίδιο γένος στον υπερθετικό βαθμό
quem	: την ονομαστική του πληθυντικού αριθμού στο θηλυκό γένος
exercitui	: τη γενική του ενικού αριθμού
proelio	: την ίδια πτώση στον άλλον αριθμό
mināci	: την ονομαστική του πληθυντικού αριθμού στο ουδέτερο γένος στον συγκριτικό βαθμό
illa	: τον ίδιο τύπο στον άλλον αριθμό

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

penātes	: τη γενική του πληθυντικού αριθμού
nihil	: τη δοτική του ενικού αριθμού
diu	: τον συγκριτικό βαθμό
miserrima	: την κλητική του ενικού αριθμού στο αρσενικό γένος στον θετικό βαθμό
hos	: την αφαιρετική του ενικού αριθμού στο θηλυκό γένος
mors	: την αφαιρετική του ενικού αριθμού
servitus	: τη γενική του ενικού αριθμού

Μονάδες 15

B2α. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθέναν από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους:

existimāvit	: το α΄ ενικό πρόσωπο της υποτακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
venīre	: τη δοτική του γερουνδίου
aspexit	: το β΄ ενικό πρόσωπο της προστακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
concēpit	: το γ΄ πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του μέλλοντα στην ίδια φωνή
praefuit	: το απαρέμφατο ενεστώτα
abīret	: το ίδιο πρόσωπο στην υποτακτική του υπερσυντελικού στην ίδια φωνή
abstinērent	: την αιτιατική ενικού της μετοχής του μέλλοντα στο θηλυκό γένος
habērem	: το γ΄ πληθυντικό πρόσωπο της οριστικής του μέλλοντα στην άλλη φωνή
pati	: το απαρέμφατο του μέλλοντα (να ληφθεί υπόψη το υποκείμενο)
possum	: το β΄ πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής ενεστώτα.

Μονάδες 10

B2β. **ingredienti**: να γράψετε το α΄ πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής όλων των χρόνων (να λάβετε υπόψη το υποκείμενο, όπου είναι αναγκαίο).

Μονάδες 5

Γ1α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων: **magnitudinis, consul, aliquando, animo, miserrima.**

Μονάδες 5

Γ1β. «**Respondit ille se esse Orcum**»
«**Ego nihil iam pati possum**»

Να εντοπίσετε τα υποκείμενα των απαρεμφάτων (μονάδες 2) και να αιτιολογήσετε την πτώση τους (μονάδες 2).

Μονάδες 4

Γ1γ. «**filius [...] a duce hostium his verbis proelio lacessītus est**»: να μετατρέψετε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική.

Μονάδες 3

Γ1δ. **natus**: να αναλύσετε τη μετοχή στην αντίστοιχη δευτερεύουσα πρόταση (μονάδες 2).

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ingredienti: να αναλύσετε τη μετοχή σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση, εισαγόμενη με τον σύνδεσμο *dum* (μονάδα 1).

Μονάδες 3

Γ2α. «*at contra hos, si pergis, aut immatūra mors aut longa servitus manet*»: να εντοπίσετε τον υποθετικό λόγο (μονάδα 1), να αναγνωρίσετε το είδος του (μονάδα 1) και να τον μετατρέψετε ώστε να εκφράζει υπόθεση αντίθετη προς την πραγματικότητα για το παρελθόν (μονάδες 2) καθώς και υπόθεση δυνατή ή πιθανή για το παρόν και το μέλλον (μονάδες 2).

Μονάδες 6

Γ2β. «*nisi filium habērem, lībera in līberā patriā mortua essem*»: να μετατρέψετε τη δευτερεύουσα πρόταση στην αντίστοιχη μετοχή, πραγματοποιώντας τις αναγκαίες αλλαγές (μονάδες 2) και να αιτιολογήσετε την πτώση της μετοχής (μονάδα 1).

Μονάδες 3

Γ2γ. Αφού καταγράψετε τις δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που υπάρχουν στα δύο πρώτα κείμενα (μονάδες 2), να αιτιολογήσετε τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς τους (μονάδες 4).

Μονάδες 6

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 3ΗΣ ΑΠΟ 3 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 14 / 06 / 2017

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

A1. Νόμισε ότι ερχόταν προς αυτόν άνθρωπος με πελώριο μέγεθος και με βρόμικο πρόσωπο, όμοιος με εικόνα νεκρού. Αυτόν μόλις ο Κάσσιος είδε, φόβος τον έπιασε και θέλησε να πληροφορηθεί το όνομά του. Εκείνος απάντησε ότι ήταν ο Πλούτωνας.

Στο Λατινικό πόλεμο ο Τίτος Μάνλιος, ο ύπατος, που καταγόταν από αριστοκρατική γενιά, είχε την αρχηγία του στρατού των Ρωμαίων. Αυτός, όταν κάποτε έφευγε από το στρατόπεδο, διέταξε να απέχουν όλοι από τη μάχη. Αλλά λίγο αργότερα ο γιος του πέρασε έφιππος μπροστά από το στρατόπεδο των εχθρών και προκλήθηκε σε μάχη από τον αρχηγό των εχθρών μ' αυτά τα λόγια:

Δεν σου πέρασε η οργή, όταν περνούσες τα σύνορα της πατρίδας; Παρόλο που είχες έρθει με εχθρική και απειλητική διάθεση, γιατί, όταν είδες τη Ρώμη, δεν σου ήρθε στο μυαλό: «μέσα σ' εκείνα τα τείχη βρίσκονται το σπίτι και οι θεοί μου, η μητέρα, η σύζυγος και τα παιδιά (μου)»; Λοιπόν, αν εγώ δεν (σε) είχα γεννήσει, η Ρώμη δεν θα πολιορκούνταν· αν δεν είχα γιο, θα πέθαινα ελεύθερη σε ελεύθερη πατρίδα. Εγώ τίποτε πια δεν μπορώ να πάθω ούτε πρόκειται να είμαι τόσο δυστυχησμένη για πολύ καιρό: αλλά αντίθετα, αν συνεχίσεις, αυτούς τους περιμένει ή πρόωρος θάνατος ή μακρόχρονη σκλαβιά.

B1. ingenter

facies

simillimo

quae

exercitus

proeliis

minaciora

illud

penatium

nulli rei

diutius

miser

hac

morte

servitutis

B2α. existimem

veniendo

aspice

concipient

praeesse

abisset

abstenturam

habebuntur

passuram esse

possitis

B2β. Ενεστώτας: ingrediamur

Παρατατικός: ingrederemur

Μέλλοντας: ingressuri simus

Παρακείμενος: ingressi simus

Υπερσυντέλικος: ingressi essemus

Συντελεσμένος Μέλλοντας: -

Γ1α. magnitudinis: γενική της ιδιότητας στο *hominem*

consul: παράθεση στο *T.Manlius*

aliquando: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει χρόνο και προσδιορίζει το *abiret*

animo: απρόθετη αφαιρετική που δηλώνει τρόπο και προσδιορίζει το *perveneras*

miserrima: κατηγορούμενο στο εννοούμενο *ego* μέσω του συνδετικού ρηματικού τύπου *futura sum*

Γ1β. Respondit ille se esse Orcum: *se* → υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου *esse*· η προσωπική αντωνυμία γ' προσώπου *se* δηλώνει άμεση αυτοπάθεια και αναφέρεται στο υποκείμενο του ρήματος *respondit* που είναι το *ille*· δηλαδή στην ουσία έχουμε νοηματική ταυτοπροσωπία· όμως, το υποκείμενο επαναλαμβάνεται σε πτώση αιτιατική, επειδή το ειδικό απαρέμφατο δέχεται το υποκείμενό του μόνο σε πτώση αιτιατική ακόμη και στην περίπτωση της ταυτοπροσωπίας, όταν εξαρτάται από ρήμα ενεργητικής φωνής (λατινισμός του ειδικού απαρεμφάτου).

Ego nihil iam pati possum: υποκείμενο του απαρεμφάτου *pati* είναι το *ego*, το οποίο είναι και υποκείμενο του ρήματος *possum*. Βρίσκεται σε πτώση ονομαστική, γιατί έχουμε ταυτοπροσωπία και τελικό απαρέμφατο.

Γ1γ. Dux hostium his verbis proelio filium laccessivit.

Γ1δ. natus: qui natus erat (est)

ingredienti: dum (tu) ingrederis – re (dum + οριστική ενεστώτα, η χρονική πρόταση δηλώνει το σύγχρονο)

Γ2α. Υπόθεση: si pergis (si + οριστική ενεστώτα)

Απόδοση: manet (οριστική ενεστώτα)

Είναι το 1^ο είδος, ανοιχτή υπόθεση στο παρόν

Αντίθετο του πραγματικού στο παρελθόν:

Υπόθεση: si perrexisses (si + υποτακτική υπερσυντελικού)

Απόδοση: mansisset (υποτακτική υπερσυντελικού)

Υπόθεση δυνατή ή πιθανή

Υπόθεση: si pergas (si + υποτακτική ενεστώτα)

Απόδοση: maneat (υποτακτική ενεστώτα)

Γ2β. filium non habens

Η μετοχή τίθεται σε ονομαστική πτώση, γιατί το υποκείμενο του ρήματος *haberem*, το *ego*, ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρήματος *essem* της κύριας πρότασης. Επομένως η μετοχή είναι συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος *ego*.

Γ2γ. quem simul aspexit Cassius: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *simul*, γιατί εκφράζει το προτερόχρονο [προτάσσεται το *quem* που αναφέρεται στα προηγούμενα για έμφαση / το *quem* που είναι αναφορική αντωνυμία στην αρχή περιόδου ισοδυναμεί με δεικτική (=eum)]. Εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει μόνο τον χρόνο και τίποτε άλλο, συγκεκριμένα χρόνου παρακειμένου (*aspexit*), γιατί εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

cum aliquando castris abiret: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον ιστορικό ή διηγηματικό *cum* που χρησιμοποιείται για τις διηγήσεις του παρελθόντος. Εκφέρεται με έγκλιση υποτακτική, γιατί ο ιστορικός *cum* υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια πρόταση, δημιουργεί μία σχέση αιτίου αιτιατού ανάμεσά τους (είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου που υπάρχει στην υποτακτική): συγκεκριμένα χρόνου παρατατικού (*abiret*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (*edixit*: ιστορικός παρακείμενος) και σύμφωνα με την ακολουθία των χρόνων εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν.